

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Rvperti Abbatis Monasterii Tuitiensis, ordinis sancti
Benedicti, Theologi antiqui ac plane clarissimi, in Cantica
Canticorum de incarnatione Domini commentario[rum],
libri VII**

Rupertus <Tuitensis>

[Köln], 1527

VD16 B 3703

Rvperti Abbatis Tvitiensis In Cantica canticorum de incarnatione d[omi]ni
co[m]mentariorum. Li. VII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-34445

RVPERTI

ABBATIS TVITIENSIS IN

Cantica canticorum de incarnatione

dn̄i cōmentariorum. Li. VII:

Felix e-
gressus di-
lecti & di-
lectæ in a-
grū ad gē-
res.

Actu. 13

ACTVM EST, o dilectissima di-
lecti, factum est, ut dixisti, ueni dile-
cte mi, egrediamur in agrum, cōmo-
remur i uillis. Fœlix dies fœlicia no-
bis tēpora huius egressus uestri ad
nos ab illis, qui repulerunt uos, dicē-
tibus amicis, & uestri consilij conscijs ad illos.

Esa. 49

Esa. 54.

Actu. 13

¶ Vobis qd̄e oportebat primum loqui uerbum
dei, sed qm̄ repellitis illud & idignos uos iudica-
stis æternæ uitæ, ecce cōuertimur ad gētes. Nun-
quid uero nō solum illud audierant dictum pro-
pheticum quod subiunxerunt, dicentes: sic enim
præcepit nobis dominus, posui te in lucem genti-
bus, ut sis salus mea usq; ad extremum terræ.
Imo & cætera quam multa huius gratiæ oracu-
la, & istud secretissimū audierant & intellexerāt
quod tu hic o grā plena dixisti: Veni dilecte mi,
egrediamur in agrum, cōmoremur in uillis. O
quantum gaudium, quanta exultatio illius steri-
lis & desertæ, quæ non habebat uirum, quando
certum de scripturis prophetiis egressus uestri
ad ipsam & suæ salutis audiuit testimonium.
Audientes autem gentes, ait illa scriptura, gau-
sæ sunt, & glorificauerunt uerbum domini, &
crediderunt quodq; erant præordinati ad uitam

eternam. Secundum illud gaudium presenti loco loquitur ipsa exultans & lætabunda & laudans.

¶ Quis mihi det te fratrem meum, sugentem ubera matris meæ, ut inueniam te foris, & deosculer, & iam me nemo despiciet. Apprehendam te & ducam te in domum matris meæ, & in cubiculum genitricis meæ ibi me docebis; & dabo tibi poculum ex uino condito, & mustum; malorum grauatorum meorum.

CA. VIII

¶ Ista admiratiua percunctatio, quis mihi det te similis illi est, & unde hoc mihi, ut ueniat mater domini mei ad me, & ista exultatio, inueniam te foris, & deosculer, & iam me nemo despiciet: similis est illi responso tuo ad angelum, ecce ancilla domini fiat mihi secundum uerbum tuum. Similis namq; est, uel quæ hæc dicit, sicut decet filiam similem esse matri. An non tu mater eius, quæ uitam & salutem peperisti? An non filia tua hæc est, uidelicet imitatione fidei. Si Abraham pater gentium, & Sara mater gentium recte dicitur & est, uidelicet propter fidem. quanto magis tu o fidelissima fidelium mater es omnium nostrum? Proterea dicit ista ualde attonita propter auditum supradictum magna gaudij multitudine. Quis mihi det te fratrem meum, sugentem ubera matris meæ,

Lucæ. 1.

Ibidem.
Gentium
populus fi-
lia marie.
Gen. 17.

RVP. IN CANT. CAN. CAP. VIII.

Fratrem suum dicit dilectum suum, & describit eum dulci descriptione, sugentem (inquiēs) ubera matris meæ. Cuius matris meæ nisi uirginis Mariæ? ¶ Propterea de patre nihil dixit, quia uidelicet in fratre isto, ut conciperetur uel nasceretur, fieretq; filius naturæ uel carnis nostræ, uir nihil patrauit. Totū, quod frater noster est, de matre est. Matris ubera suxit, sed non de patris radice fluxit. Mater ista, mater est, quia caro ista, caro nostra: & fides ista, fides tua o Maria, fides nostra est. Non se capit, intus magnitudo gaudiū, intus in corde credentis, & foelicitatē suam admirātis, quod deus filius dei, frater eius factus sit, frater eius o mater ex te cuius ubera suxit. Erumpit & clamat. Quis mihi det te fratrem meum, sugentem ubera matris meæ, & adijcit, ut inueniam te foris, & deosculer, & iam me nemo despiciet? Despiciebatur enim utpote sterilis & deserta sine uiro, id ē, sine deo in hoc mūdo: despiciebatur (inquam) & dicebatur praputium (ut Apostolus ait) ab ea quæ dicitur circumcisio in carne manufacta, & erat alienata a conuersatione Israel. Inueniam ergo te, inquam, foris, & deosculer, & iam me nemo despiciet. Uidelicet cū possim dicere illud uerissimum, quia multi filij desertæ magis q̄ eius quæ habet uirū. O frater uinæ, o sugens ubera matris meæ, qd est inuenire te foris? Quid est te deosculari? Inuenire te foris, est exire ad te extra castra, qui si cut extra portam passus es, ita extraneus fratribus tuis & peregrinus filijs matris tuæ factus es teq; deosculari impropriū tuum uenerari, & sacramenta pietatis tuæ familiariter cognos-

Christus
frater nos-
ter est ex
matre tan-
tum

Ephe. 2.
Rom. 2.
Gala. 6.
Esa. 54.
Gala. 4

Inueniam
te foris.
Heb. 13.
Psal. 68

scere est. Nam inquantū illa cognoscimus & diligimus, in tantū te amabiles amantē deosculamur. Quis si uctus, quod emolumentū huiusce inuentionis, huiusce deoscultationis? Apprehendā te, inquit, & ducam in domū matris meæ, & in cubiculū genitricis meæ, ibi me docebis. Quo modo fiet hoc? Videlicet cū tuis fuero potita osculis, cū tu mihi tua mysteria reuelaueris: habeo ego hactenus sterilis habebō ex te filios in nouata iuuetutis, quos te faciēte ordinabo mihi lectores atq; lectrices, cātōres atq; cātrātrices sacerdotes siue pōtīfices, prophetica atq; catholica gratiæ appropinquantes, & cōstituā ex eis scholas legentiū atq; choros canentiū; adhibebo mihi tubas predicantiū, & linguas interpretū, ut mihi explicent scripturas, quæ de te sunt, & quæ hactenus intus in una lingua latuerūt. ¶ Atq; ita ordinata castrorū acie irrūpā domū matris meæ, & in cubiculū genitricis meæ, ubi hactenus requiescūt bestia & habitāt dracones siue strutiones & pilosi saltāt & respōdent ululā: dū colitur adulter Iupiter, ceterorūq; nō deorū, sed dæmonū terræ phalanges, protractisq; foras omnibus, inducā te illuc, ut & in domo matris meæ, & in cubiculo genitricis meæ, scilicet & in palacijs regum, & in tēplis quondā dæmonū nomen tuū inuocetur. Ibi me docebis palam, & cū libertate uocis, more tuo, quē admodū dixisti: Ego palā locutus sum mūdo, & in occulto locutus sum nihil. ¶ Et dabo tibi poculū ex uino condito, & mustū malorū Granatorū meorum. Quid em̄ aliud uel maius dare possum? Hoc ut daret, inuenit & ille, q; dixit. Quid retribuā dñs

Sterilis p̄
perit filios
plurimos.

Lego & a-
postolica
1. Cor. 12.

Esaiæ. 13.

Ioān. 18.

Pals. 115

RVP. IN CANT. CAN. CAP. VIII.

pro omnibus quæ retribuit mihi? Calicē salutaris accipiā, & nomē dñi inuocabo. Et est sensus: Prius bona pro malis, deinde bona pro bonis dñs mihi retribuit. Quid retribuā ei? Hæc deliberās, ad id ueni, cū aliquid maius nō possim. Calicem salutaris accipiā, & nomē dñi inuocabo. Hoc ē quod nunc dico. Et dabo tibi poculū ex uino cōdito. i. sacrificiū offerā sacratū, & uere sanctum inuisibili passionis tuæ sacramento. ¶ Nec solū istud faciā, uerū etiam mustū dabo tibi malorū Granatorū meorū .i. præciosam in cōspectu tuā mortē scōrū martyrū tuorū, qui q̄ plures ex me tuæ mortis imitatores erunt. Hoc erit tibi poculū, quod nō erit sanguis brutorū animalū. Hinc em̄ uel tu uel pater tuus, deus deorū, dominus, locutus est. Nunquid manducabo carnes thaurorū aut sanguinē hircorū potabo? Immola deo sacrificiū laudis & redde, &c.

¶ Leua eius sub capite meo, & dextera eius amplexabitur me.

¶ Quos filiū uel filia, magna quidē & ardua res est, fratrem meū taliter introducere in domum matris meæ, & in cubiculū genitricis meæ, & multas proinde pressuras habemus tolerare, sed nolite pertimescere. Ipse ubiq; præsens, duplici consolatione cōsolabitur me. Nam leua eius sub capite meo, et dextera eius amplexabitur me. Leua eius, id est, temporalis interdum prosperitas, ne in laboribus deficiam, sustentabit me, neq; tē tari dimittet supra id quod possum sustinere: & dextera, scilicet spes retributionis æternæ nō incerta, fortius atq; abundantius lætificabit atq;

Mustum
malorum
granatorū

Psal. 49

Quid leua
quid dex-
tera hic
dicitur.
i. Cor. 9.

delectabit me. Fiet mihi in isto seculo consolatio hæc, ut ipsi reges uel principes mihi dētur in famulatum: in illa uero dextera, ubi immortalitas regnat, ipsum uisura sum ego uisione æterna in decore suo, fratrem meum, dilectū meum, regem regum, & dominū dominantū, iāq; tantū bonū prægustare cupio p̄ cōtēplationis studiū.

¶ Adiuuro uos filie Hierusalem, ne suscite tis neq; euigilare faciatis dilectam, donec ipsa uelit.

¶ Hoc sciens ipse frater meus, quia solos mediator uel meditari cupio amplexus dexteræ eius ne (inquit) suscite tis, neq; euigilare faciatis dilectā donec ipsa uelit. Ne (inquam) suscite tis, uidelicet eo modo quo Martha suscitare uolebat Mariam sororē suam. Maria nanq; sedēs ad pedes dilecti, audiebat uerba oris eius. Hoc erat requiescere. At illa, quæ satagebat circa frequens ministeriū uolens eam suscitare: Domine (inquit) non est tibi curæ, q̄ soror mea reliquit me solam ministrare? Dic ergo illi, ut me adiuuet. Cunctis filiabus eiusmodi, quæ corporale ministeriū siue actuale uitā nesciūt discernere, quantū distet a dignitate contemplatiōis, dictū hoc esse nemo dubitet, ne suscite tis neq; euigilare faciatis dilectā, donec ipsa uelit. Nā illa, quæ optimā partem elegit quæcunq; studet uerbo dei, ipsa est dilecta: ceteræ quæ sollicitæ sunt & turbantur erga plurima, sicut Martha illa, filia sunt.

¶ Que est ista quæ ascendit de deserto, delictis affluens, innixa super dilectū suum.

Martha
non debet
suscitare
Mariam.

Lucæ. 10.

RVP. IN CANT. CAN. CA. VIII.

Ab isto uersiculo usq; ad finē decātatio clarissī
ma, circa illā uersatur degētibus electā atq; dile
ctā, cuius electio fratris gratiæ est, fructus siue
effectus euāgelicæ prædicatiōis, ex quo fieri cœ
pit, o dilectissima dilecti, illud q; dicebas: Veni
dilecte mi, egrediamur in agrū, cōmoremur in
uillis. Hūc tm̄ egressus uestri fructū admiratur
electio ex Iudæis, q̄ parua nūero p̄ euangelīū ue
nit, & dicit. Quæ est isto, q̄ ascendit de deserto,
delicijs affluens, innixa sup dilectū suū. De deser
to, id est, de agro & de uillis, quo uos o dilecta,
cū cōsilio supradicto egredi atq; cōmorari uolu
istis. Quæ ē ista? Vbi erat? Vbi latebat? Mira res
Nobis nulla erat, nusq; erat: sed illi erat, in illo e
rat, de quo ueraciter dictū est, quod factū est, in
ipso uita erat, & de quo dicit alius qdā amicor;
qui uocat ea quæ non sunt tanquā ea quæ sunt.
¶ Qualis enim est? Qualis ascendit? Delicijs af
fluēs, innixa sup dilectū suū. Iure miremur quā
tis uel qualibus delicijs affluit. Delicijs gratiarū,
quæ manifestatur ad utilitatē, uidelicet sermone
I. Oor. 12. sapientiæ, sermone scientiæ, fide, gratia sanitatū
opatione uirtutū, prophetia, discretionē spūum
generibus linguarū, interpretatiōe sermonum.
¶ Innixa su
p dilectū. ¶ Quo aut uel ad quid innixa sup dilectū suū?
Nimirū ut nō timeat timorē hominū, ut nō desi
ciat in tribulationibus quæ illā inuenerunt siue
inuenturæ sunt, tribulationibus atq; p̄secutioni
bus inimicorū uisibiliū atq; inuisibiliū pagano
rū, Iudæorū, hærericoꝝ, & spiritūū malignorū.
¶ Quo em̄ inter hæc omnia subsisteret, nisi innixa
esset sup dilectū suū. Nunquid innixa deberet eē
sup semetipsam, aut sup quēlibet aliū? Tunc u.

Iohan. 1
Rom. 4

I. Oor. 12.

Innixa su
p dilectū.

erit; caderet, stare nō posset. Nūc autē dicit: Dñs illuminatio mea & salus mea, quem timebo? Dñs protector uitæ meæ, a quo trepidabo? Si cōsistāt aduersum me castra, nō timebit cor meū. Si exurgat aduersum me præliū, in hoc ego sperabo. Hoc dicere & facere, nimirū est innixam esse super dilectum. Quomodo factum est istud? Quomodo talis & taliter ascendit?

Psal. 26

¶ Sub arbore malo suscitavi te, ibi corrupta ē mater tua, ibi uiolata ē genitrix tua.

¶ Delectio ex Iudæis nunquā quasi nesciēs admiraris? Nunquā causam nescis cur ista talis taliter ascendere debuerit? Ego causam dico tibi, quia mater tua, genitrix tua, me dereliquit, me abnegauit uirū suū, regē suum, & ideo aliam duxi, dato illi libello repudiij, & hæc est quæ taliter ascendit. Vbi nā hoc accidit? Sub arbore malo, ubi te suscitavi sub ligno crucis, ubi te redemi: Propterea dixi sub arbore malo, id est, sub arbore afferente fructus suos, quia uidelicet lignum crucis nō sterile lignum fuit, sed fructus attulit uitæ et salutis. Ibi te suscitavi, sed mater tua synagoga, genitrix tua, gens Iudaica, ibi corrupta est, dicēdo, non habemus regem, nisi Cæsarē: ibi uiolata est, clamando: Sanguis eius super nos & super filios nostros. Propterea repudiata illa, ista talis ascendit, & sicut ait quidā ex uobis: Cæcitas cōrigit in Israel, donec plenitudo gentiū subintroat, & sic omnis Israel saluus fiat. Nunc audi quid dicat ista, quā tu miraris, ista mulier fortis, de qua ueraciter dictū sit: Confidit in ea cor uiri sui & spolijs non indigebit.

Sub arbore malo, sub signo crucis

Iohan. 19.
Matt. 27
Rom. 11
Prouer. 31

P

¶ Pone me ut signaculum super cor tuū, ut signaculum super brachium tuū, quia fortis est ut mors dilectio, dura sicut inferus emulatio. Lampades eius lampades ignis atq; flammarū. Aquæ multæ nō potuerunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam. Si dederit homo omnē substantiam domus sue pro dilectiōe, quasi nihil despiciet eam.

¶ Quid (rogo) ista petit (ut iam dictū est) mulier fortis, nisi ut cōsiderat in ea cor uiri sui? Quid enim est dicere, pone me ut signaculum super cor tuum, ut signaculum super brachiū tuū: nisi ac si dicat, confidat in me cor tuum, roboretur ex adiutorio meo brachium tuū? Et o dilecte quid est presenti loco cor tuum & quid brachiū tuū nisi scripturæ ueritatis, quæ scriptæ sunt secundū cor tuū & memoria mirabiliū tuorū, ex quibus eognoscitur, q̄ magnū, q̄ forte sit brachiū tuum? Pone me ut signaculū super illud cor tuum pone me ut signaculum super illud brachiū tuum. Quā ob causam? Nimirū ob triplicē q̄ cōtra me latrant, insaniam uidelicet Iudaicā, paganicā hæreticam. prompta sum expedita sum, deuota sum, ecōtra fortiter defendere illud cor tuū, protegere illud brachium tuum, sicut imperiale signaculum, sicut fidele testimonium, mira fortitudine, miranda duritia, quam nullus possit effringere. Fortitudinem meam dico dilectionem, du

Cor christi sunt scripturæ ueritatis.

ritiam meam dico æmulationem. Cur hoc?
 Quia fortis est ut mors dilectio, dura sicut inferus emulatio. Quid est hoc dicere, nisi ac si dicatur: zelum magnum habet dilectio, iram intolerabilem habet æmulatione. Attendite amici quod dicitur, animaduertite diligenter quod agitur, & actum est hæcenus, ex quo ascendit de deserto delicijs affluens mulier ista fortis & in-nixa super dilectum suum, quæ istud, poscit ut cõfidat in ea cor uiri sui. ¶ Quis unquam portare potuit zelum dilectionis, quem habet circa cor dilecti sui: iram emulationis quam habet erga brachium dilecti sui? Sicut mors, sicut infernus, ita nulli parcit, & omnibus est immitis, quicumque male sentiunt de scripturis ueritatis quæ scriptæ sunt secundum cor uiri sui dilecti sui, qui male prædicant de brachio fortitudinis, quo salutem generis humani operata est omnipotentia uiri sui dilecti sui. Nonne cum in remittendis peccatis pijsima sit, illos dumtaxat qui loquuntur extra uel contra uerbum ueritatis mortificat, & inferno addicit illorum animas? Quippiam tolerare potest, quod cordi dilecti sui, id est, scripturæ ueritatis contrarium est, tolerare non potest. Illos qui in hoc sunt, eliminat & anathematis gladio trucidat. Non inexperta loquimur. Nulla re magis offenditur, nullo malo exacerbatur amplius quælibet anima habens spiritum dilectionis, quam si audias de scripturis quippiam contra sensum cordis huius amici, cõtra honorem brachij huius dilecti. ¶ Quam forte natura sit mitis, statim ad rem istam fit intractabilis, & uide-

Dilectio
 contra hæ
 reticos in-
 flexibilis,

Mitissi-
 mus Moy-
 ses gladio
 sæuit per
 hanc dile-
 ctionem
 Numc. 12

Num. 12.

tur aduersarijs motus eius quasi motus mortis, & ira eius quasi ira infernalis sicut de Moyse constat, quia cum esset mitissimus omnium hominum qui morabatur in terra, ubi causa poscit, sic immitis factus est quasi mors: sic durus quasi inferus, ita ut diceret: Qui domini est, iungatur mihi, & durissimo eius imperio occideret unusquisque fratrem & amicum & proximum suum, cecideruntque una die viginti tria milia. Et ille materiali quodam gladio, et alij post eum complures, ut Helias et fortissimus David probauerunt, quia uere fortis est ut mors dilectio, uere dura sicut inferus æmulatio.

Exod. 32

¶ Ista uero dilectissima spirituali gladio sæuit propter dilecti sui cor & brachium, persistens fortiter tamquam in uiolabile signaculum. Nam de materiali gladio non habet præceptum, siue dilecti sui consensum, quam audiuit eum dicentem: Conuerte gladium tuum in locum suum, satis est, sinite usque huc. Lapidem eius (ait) lapides ignis atque flamarum. Cuius eius: Dilectionis siue æmulationis. Lapidem dilectionis, lapides ignis, lapides æmulationis, lapides flammatum. Sicut ignis, dum concitatus fuerit, generat flammam: sic dilectio, dum aliquid perceperit non secundum cor huius uiri, non secundum sensum huius dilecti, parit æmulationem, lucentem pariter & urentem, amicos illuminantem, inimicos urentem.

Ecclesia non corporali, sed spirituali gladio punit.

Mat. 26

Lucæ. 22.

Lapides dilectionis.

Ecclesia pro fide defendenda tibi cedit

¶ Quid si fortes fuerint inimici? Quid si habuerint turbas populorum, gladios quoque regum atque imperatorum, sicut Arriani aliquando habuerunt? Nihilominus confidat in ista cor uiri sui, quia nihilominus fortis erit ut mors dilectio, dura sicut inferus æmulatio, imo & amplius tunc lapides istæ ardere debent atque lucebunt, lapides ignis atque flamarum.

COMMENTARIORVM. LIB VII II

Hinc est quod dicit. Aquæ multæ nō potuerunt
extinguere charitatē, nec flumina obruēt illā. Au-
ditimus, uidimus aquas multas. i. inundantes p-
secutiōes populariū, & flūina scilicet psecutio-
nes principū fortiū, q̄ cū uehemēter inundarent
nō potuerunt extinguere siue obruere charitatē,
neq; cōpescere eius æmulationē: ut saltē de uno
uerbo dogmatis fidelissimi reticeret. Exēpli gra-
tia, Illo, quod dicitur omouisiō. ¶ Pro nihilo fuit
huic dilectæ oē dānum, et ipsa mors q̄ i ferre hæ-
retici potuerunt. Hoc est quod dicit: Si dederit
homo oēm substantiā domus suæ pro dilectio-
ne, quasi nihil despiciet eam. Tanta illi inest dile-
ctio uerbi, ut in cōparatiōe talis margaritæ, quā
intus retinuit, quasi nihil, despiciat oīne quod fo-
ris auferri potuit. Ecce mulierē fortē uidistis, &
audistis. Nō ex semetipsa tantā sibi fortitudinē
in esse cōfidit, sed ex eo q̄ solus est uera fortitudo
fortiū, sicut uidistis eā ascendente innixam sup-
me dilectū suum. Nō (in q̄) ex ipsa fortitudo hæc
sed ex prouidentia n̄a, secundum pium nostræ
solicitudinis consiliū, quod habuimus super
eam, sicut sequentia indicant.

Pro fide
omne dā-
num despi-
cit

¶ Soror n̄a paruula est, & ubera nō habet
Quid facimus sorori nostræ in die q̄n allo-
quenda est? Si murus est, edificemus sup-
eam propugnacula argentea. Si ostium,
compingamus illud tabulis cædrinis.

Soror no-
stra puu-
la, ecclesia
primitiua

¶ Huiusmodi consiliū super illam habuimus
pater & filius & spiritus sanctus, pro magna re
pro magno negotio, quia uidelicet sic se habe-

RVP. IN CANT. CAN. CA. VIII.

Matth. 10

Vbera,
lex & pro
pheta.

Quis mu-
rus, quis
ostiū est.
Hier. 1.

bat, & sic habet tempus uel status rerū eius, ut uix nata, uix super pedes suos cōsistens iam eēt alloquenda, iam deberet duci ante reges & praesides, & reddere rationem de fide nostra, de profundissimis operibus nostrorum sacramentis, cōtra Iudaeos in lege gloriantes, cōtra philosophos sapientia sua & eloquentia tumentes, sub gladijs iudicium inter mille genera mortuū. Hoc utiq; mirandum est illis, qui rem sciunt mirari sicut dignū ē. Propterea consilio habito dicebamus. Soror nostra paruula est, & ubera non habet. Quid facimus sorori nostrae in die qua alloquenda est? Vere enim qua die primū alloquenda erat, quando primū sub Nerone & ceteris persecutoribus in iudicio contra illam proposita est de fide quā suscipiebat, parua numero, paruula sensu, id est simplex erat, ubera scilicet legem & prophetas, non habebat. Dicebamus ergo. Si murus est, edificemus sup eū propugnacula argētea. Si ostiū, conpingamus illud tabulis cedrinis. In ciuitatibus uel domibus aliud est murus & aliud ostiū. Similiter in dilecta ista, in corpe isto, quod est ecclesia, aliud est quasi murus & aliud quasi ostiū. Hoc ex illius tēpore statu clarius discerni potest, qm̄ primū dilecta haec alloquenda erat, sicut iam dictū ē. ¶ Alius namq; ita fortis erat: ut tormenta uel obprobria sustinere posset, & hic utiq; murus erat, iuxta illud. Ego quippe (ait dñs) dedi te hodie in ciuitatē munitam, & in colūnam ferream, & in murū aereum, & bellabunt aduersum te & nō praeualebunt, quia tecū ego sum. Alius in hac parte infirmior qdē erat, & forte persecutiones fugiens latere uolebat, sed habebat grām

aliq̄. Verbi gratia: Sacerdotalis officij grām, sci
entiāq; cathezizandi rudes, & baptizandi credē
tes. Hic nimirū ostiū erat, q̄a sicut postū in ciui
tatē uel in domū introitur, ita p̄ tale ministetū
credētes ecclesiæ incorporantur. Igitur si murus est
(ait) ædificemus sup̄ eū propugnacula argentea
id ē, si digne potest stare uel p̄manere pro fide in
agōe certaminis, suggeramus illi q̄cūq; necessa
ria sunt ueritatis testimonia, ut nō minus respō
dere sciat, q̄ si legisset legē aut prophetas, iuxta
illud: Cū steteritis ante reges & presides, nolite
præmeditari qualiter respōdeatis, ego em̄ dabo
uobis os & sapiētīā, cui nō poterūt respōdere et
cōtradicare oēs aduersarij uestri. Itē. Nō em̄ uos
estis q̄ loquimini, sed spūs patris uestri q̄ loquitur
in uobis. Nōne sic factū est? Nonne si rite confy
deres confessiones & respōsa martyꝝ, in illis dū
taxat exemplaribus, quæ fideliter ac simpliciter
sine fūco humani ingenij scripta sunt, ubi respō
sa illorū, ut dicta, sic excepta sunt: nōne inquam
responsa illorū nobis propugnacula, & non qua
liacūq; sed propugnacula argentea sunt? Ca
sta nanque & castigata sunt, multumque nito
ris ac splendoris habent, iuxta illud: Eloquia
domini eloquia casta, argentum igne examina
tum. Si ostium est, compingnamus illud ta
bulis cedrinis, id est, eum qui non tantæ est for
titudinis uel tolerantia, ut tormenta passionum
sustinere possit: attamen illius est officij siue
deuotionis, ut uitam uel introitum fideliter fa
ciat uolentibus introire in regnum dei bap
tizando siue cathezizando illos uerbo dei: fa
ciamus, ut sit memoriæ imputribilis, atque su

Propug
nacula ar
gentea re
spōsa mar
tyrum.

Matt. 10.

Psal. 11

Psal. 19.

RVPE. IN CANT. CANT. CAP. VIII
avis secundum similitudinē cedri, ligni odoriferi atq; imputribilis, iuxta Daviticum illud: Iustus ut palma florebit, sicut cedrus libani multiplicabitur. Sunt enim multa dona grāz, q̄ ualeāt & sufficere possint illis, qui etiam si cupiant, palmam martyrii non attingunt. Quid ad hęc illa?

¶ Ego murus, & ubera mea turris, ex quo facta sum coram eo quasi pacem reperiēs,

**Ubera mea
a turris.**

¶ Et est sensus. Primo qdē tpe cum iam alloquēda eē, & de nostra fide secundum charitatē tuam respōdere inciperē, paruula eram sicut dicit dilectē mi, & ubera non habebam: sed nunc & murus sum, & ubera sunt mihi, nō qualiacūq; sed sicut turris. Processu namq; tpsis uenerunt scriptores mei, cōfortati sunt interpretes mei, legēq; ac prophetas totumq; uetus pariter ac nouum testamētum in linguas, maxime grēcā & latinam, de uno hebraicę linguę repositoio trāstulerunt, & ecce spiritu & litera fortiter instructa sum, habēs etiam de meis, q̄ mihi nati sunt, filijs doctores & explanatores luculētos utriusq; testamēti. Propterea dixi, Ego murus, & ubera mea sicut turris. Nō autē hoc ex me, sed ex gratia dilecti. Propterea & istud subiunxi. Ex quo facta sum coram eo quasi pacē reperiēs, id est, ex quo pfidē accepi p̄ctōz remissionē. Nam extūc propter ipsum qdē & credidi pacē repperi, & reconciliata sum deo p̄ mortē dilecti mei filij sui, & ex eo proficiēs atq; succrescēs, istā quoq; grām cōsecuta sum, ut nihil mihi desit de scripturis utriusq; testamēti, et ecce ubera mea sicut turris, q̄ nihil cōtra possūt pagani, Iudxi, hęretici,

Vinea fuit pacifico in ea quæ habet populos. Tradidit eam custodibus. Vir affert pro fructu eius mille argenteos.

¶ Hoc dilecta ad gratiam & gloriam de semet ipsa dicit. Et dilectus continuo respondens ait.

¶ Vinea mea coram me est. Mille tui pacifici, & ducenti his qui custodiunt fructus eius

¶ Ad causam dilectæ huius, quæ hoc ipsum loquitur, multum pertinet, meminisse & denarrare, in quo plantata fuerit vinea dilecti sui, scilicet utrum in fide an in operibus, de qua videlicet vinea & lex & prophetæ & in euangelio suo multa loquitur ipse dilectus. Propterea nunc dicit. Vinea fuit pacifica in ea quæ habet populos. Quæ nam illa est quæ habet populos? Fides an lex? Non utique lex, sed fides. In fide vinea domini plantata est non in lege, quemadmodum & apostolus dicit. Non enim pro lege promissio Abrahamæ aut semini eius, ut hæres esset mundi, sed per iustitiam fidei. Et subinde. Ideo ex fide, ut secundum gratiam firma sit promissio omni semini Abrahamæ, non ei qui ex lege est solum, sed ei qui ex fide est Abrahamæ, qui est pater omnium nostrum, sicut scriptum est quia patres multarum gentium posui te ante deum cui credidisti. Item de eodem. Qui contra spem in spem credidit ut fieret pater multarum gentium secundum quod dictum est ei, sic erit semen tuum sicut stellæ cæli & non infirmatus est fide, &c. Ergo quæ habet populos ipsa est fides, quia per fidem Abrahamam pater populorum, pater multarum gentium factus est. Quid igitur o æmula mea, o synagoga siue carnalis circumcisio contra me gloriaris quasi

Vinea plantata in fide, non in operibus legis

Rom. 4

Vinea dicitur ante leges plantata esse

COMMENTAR. LIB. VII.

de operibus legis, quod sola tu sis uinea domini? Ante legem fuit uinea domini, plantata in fide, & tu in prauum conuersa es, plantatio autem illa permanet, Ego autem (ait plantator ipse) plantaui te uineam electam, omne semen uerum.

Hic. 2.

Gal. 3.
Esaia. 5.

Quomodo conuersa es in prauum uinea aliena? Quid igitur lex? Propter transgressiones (ait Apostolus) posita est. Hinc & alius propheta: Uinea facta est dilecto in cornu filio olei, & sepiuit eam, &c. In cornu facta, id est, in fide plantata est, quia fidei firmitas illa per cornu designatur, de qua Apostolus: Ideo ex fide ut secundum gratiam promissio firma sit omni semini Abrahamae. Sepiuit autem eam, quid est nisi hoc ipsum, quod lex propter transgressiones posita est? Itaque nihil dubium remanet, quin pacifico, id est, dilecto (ipse est enim pax nostra qui fecit utraque unum) uinea facta uel plantata fuerit, non in lege, sed in fide: & ideo non nouo consilio defenditur dilecta haec, scilicet ecclesia ex gentibus, quod ex fide absque operibus legis iustificetur. Tradidit eam

Rom. 4.

Eph. 2,

Diuers
uineae cu
stodes,
Esaia. 5.
Hier. 17.

custodibus, id est, patriarchis, ducibus, iudicibus, sacerdotibus, prophetis, atque regibus. & sicut Esaias dixit: Turrim quoque & torcular, id est, templum & altare aedificauit in medio eius, & expectauit ut faceret uuas & fecit labruscas. Ita conuersa est in prauum uinea aliena.

Præcium
uineae

Osee. 17.

Quae deinde dicit: Vir affert pro fructu eius mille argenteos, uinea mea coram me est, mille tui pacifici & ducenti his qui custodiunt fructus eius, ex opposito illius, quae in prauum conuersa est, melius intelliguntur. Et fodi eam mihi (ait in Osee dominus) quindecim argenteis & choro ordei, & dimidio choro ordei, & dixit ad eam, Dica

multos expectabis me, ne fornicaberis & nō eris uiro, sed & ego expectabo te &c. ¶ Sacramentū in nūeris istis absconditū est pulcherrimū, hic in mille ducentis argenteis & choro ordeī, cuius uidelicet sacramenti hęc summa est. quod ista & uirgo sit & uiro coniuncta: illa autē neq; uirgo, neq; uiro coniuncta. Huius nanq; uirginitatem unitas millenni, coniunctionē uero siue nuptias binarius centenus significat. Arithmetici siue abacistræ melius norunt quod dicitur, & qua ratione unitas uirgo pronuncietur, usu habent in suis tractatibus, quidelicet in semetipsa multiplicata nihil creat, quia semel unus, unus est, quod nulli alij nūero contingit. Nā cæteri numeri in semetipso ducti alios creant, ut bis duo, quatuor: & ter tria, nouē. Porro nuptias huius centenus designat binarius, & hoc felicissimū est, quia dilecta hęc que ex fide est, semper uiro cōiuncta est, & semper uirgo permanet: E contra illius uirginitatē simul & corruptionē illud mystice designat, quod precium eius neque in unitate mansit neq; ad binariū peruenit, cū dicitur, fodi eā mihi quindecim argenteis & choro ordeī & dimidio choro ordeī. Si argenteos attēdas, neq; decē sunt argentei, que esset unitas decena, neque uiginti, qui esset binarius decenus: sed sunt quindecim, in quo uidelicet numero plus unitate minus est binario. Similitet neq; unus tantū chorus ordeī, neque duo sunt chori sed chorus & dimidius ordeī, plus monade, minus binario. Itaque & illi hoc infelicissimum est, quia neque uirgo est, neque uirū habet. Nūc breuiter literæ huius seriem recurramus. Vineā fuit pacifico in ea quæ habet populos, id est, omnis plantatio quam plantauit.

Myfteriū
in nūeris,

Virginitas
& corrup-
tio vine-
æ iudaicæ

RVP. IN CANT. CAN. CA. VI.

Ephe. 2.
Rom. 4

1. Cor: 9
Nes argen
tei eius,
uille

Rom. 4

Mille tui
pacifici.

dilectus uere pacificus, per quē deo reconciliati sumus, in fide plantata ē Abrahæ, p̄ quā ille oēs hæreditaui populos. Tradidit eam custodibus cōmisit eam rectorib. uir affert pro fructu eius mille argenteos. i. quiuis operarius fidelis ac uirtuosus scripturarū peritus & ore facundus, cunctas fidelis sermonis copias impendit prædicando, ut percipiat tpe suo quippiam de fructu eius, ¶ Omneis argentei eius mille, id est, omnes sermones eius consonant in una fide, quia sicut iam supra dictum est, numerus iste millena unitas est, quod arithmeticis nō incognitū est. Ad hæc ille. Vineam meam coram me est. Et est sensus. Ego non sum mutatus, sed ubi plantaui, ibi quero, & habeo uineam meam, s. non in lege, sed in fide. Si enim qui ex lege hæredes sunt, exinanita est fides, abolita est promissio, & esset mutabilitatis quæ in deum non cadit. O tu quicumq; es, q̄ in hac uinea mille argenteos (de quibus iam dictum est) expendis, mille tui pacifici, id est, pacem, uidelicet remissionem peccatorum faciētes uel acquirentes sunt tibi: & ducenti his q̄ custodiūt fructus eius, uidelicet in eo, ut uirginali cōiugio in cœlestib. nuptiis, quas hic significat binarius centenus, cum dilecto & dilecta in sempiternum perfruantur ¶ Quæ habitas in hortis, amici auscultāt, fac me audire uocem tuam ¶ Quis dicat, cui dicat, manifestum est dilectus em̄ dilectæ dicit, quæ habitas in hortis. Quib. in hortis habitat dilecta, nisi in amœnitate scripturarum in delectatione uirtutum, pulchre florentium, bene olentium, semper uirentium: Fac me

COMMENTAR. LIB. VI. 119

(inquit) audire uocem tuam. Quō & Nimirum ita sicut scriptū est. Narrabisq; filio tuo in die illo dicens. Hoc est quod fecit dñs mihi In manu. n. forti eduxit me de ægypto. Ferit q̄si signū ī manu tua, & quasi monumentum ante oculos tuos, & ut lex dñi semper sit in ore tuo. Nam te ueraciter ego eduxi de Aegypto, de tenebris huius seculi, de seruitute peccati, in terram istam fluentem lac & mel, ut habitares in hortis istis, in omnibus scripturarum sacramentis, ubi ueraciter sunt fontes & riui lactis & mellis, fluētes de spiritu dei & hominis Iesu Christi dilecti tui. Fac igitur ut dixi, fac me audire uocem tuam, ita ut lex dñi semper in ore tuo sit, nunc prædicando, nunc orando, nunc psallendo. His nanq; modis libenter audio uocem tuam: & ut amplius sapienter ac sollicite id facias, ecce dico tibi, amici auscultant, etiam illi quos non uides corporalibus oculis, sancti scilicet angeli, iuxta illud: In cōspectu angelorū psallā tibi. quid tādē o dilecta dicis.

¶ Fuge dilecte mi, assimilare capree hinnulorū ceruorum super montes aromatum.

¶ O uocem dignam auditu dilecti, uocē de corde fideli & mente humili. Hoc enim est quod anima quaelibet fidelis & sapiens dicere consueuit. Domine non sum digna, ut ītres sub tectum meum, non sum digna ut in me ostendas frequens aliquod p̄ntiæ uel uisitationis tuæ miraculum. Fuge (inquam) dilecte mi. Non quæro in præsentia uita gloriam, sed desydero gratiam: non quæro claritatem miraculorum, sed opto remissionē peccatorum. Fuge (inquam) dilecte mi, & saltus bñōi similes saltibus capree aut hinnuli ceruo

Fac me
audire uo
cem tuam
Exo. 13.
Deut. 6.

Psal. 137.

RVPE. IN CANT. CANT. CAP. VIII

Petitio
Helizai

4. Reg. 2:

Fuge dile
cte mi, ga
incōprehē
sibilis es
Psal. 30

Mōtes a-
romatum
sunt sc̄ti.

matum, super præcella merita sanctorum atque perfectorum. ¶ Qui sancti atque perfecti sunt, & causam præsentem habent, ut necessario miracula fiât, illorum est aliter dicere: Exēpli grā. Helizai propheta, qui meritorum bene conscius, & causam habens præsentem, propter quam oporteret miracula facere: Oro (inquit ad Heliam) ut fiat spiritus tuus duplex in me, & ita factum est: duplicia em̄ quam Helias iste miracula opatus est, ut aliquos de populo reuocaret ab impietate Iezabel, & a peccatis Hieroboam, qui peccare fecit Israhel. Sed & in hoc fuge dilecte mi, ut semper sis in comprehēibilis. Nam istud concedendum est tuæ maiestati, ut nō possis cōprehendi, semperq; sis desyderatus ac desyderabilis, nosque lateat, quamdiu sumus in hoc corpore, quam magna sit multitudo dulcedinis tuæ quam abscondisti timentibus te. Fuge fuge cautus nobis ac prouidus, ne unquam dū uiuimus nos comprehendisse arbitremur, sequentes ut cōprehēdamus. Mōtes mōtes aromatu, ecce super uos dilectus, assimilatus capreae hinnuloque ceruorum. Dicit autem ad quendam unus ex amicis, sapiens admodum: si etiam sciuisset afflictum uel percussum legitime consolari. Voca ergo si est qui respondeat tibi, & ad aliquem sanctorum conuertere. O montes sancti, causam singulorum & omnium nostrum in uno illo. In quem hoc dictum est recognoscimus, & iccirco quod illi ab animo indiscreto datum est consilium, nos discrete suscipimus, & sequi desyderamus. Ille enim uidelitet Iob,

quod interpretur dolens, & in eo quod Satan ex
petiuit eum ut tentaret. & in eo quod tentatus,
fidelis inuentus est, omnium, qui pie uolentes ui
uere in Christo, persecutionem pariuntur, dolo
res & gemitus, & subsequentes consolationes in
semetipso pramōstrauit: & in respōsis suis ab il
lis dūraxat cognoscitur, quōq; pro causa pieta
tis, seu foris uisibiliter, seu intus inuisibiliter ab
inuisibilibus inimicis tribulatur. Ad quē igitur
uestrū cōuertemur? In quo ex oibus uobis fugiē
tē dilectū citius cōsequemur & cōprehēdimus?
¶ O beata Maria, mons mōtiū, uirgo uirginū,
sctā sctōrū, ad oēs quidē cōuertimur mōtes aro
matū, & uocamus ut respōdeāt nobis, et hoc est
quod unusq; nostrū dicit. Leuaui oculos me
os in montes, unde ueniet auxiliū mihi: sed ad te
præcipue cōuertimur, ad te præ cæteris oculos
nostros leuamus, tuū præ oibus auxiliū suspira
mus. Per sanctū uteri tui sacramētū, & illū ga
nimā tuā p̄ trāsiuit gladiū, obtine, ut uideamus
ipsam illūinationē montiū æternorū, scilicet dile
ctū & ex dilecto dilectū, simulq; dilectionē am
borū, id est, patrē & filiū & spiritū sctūm deū u
num, uiuū & uerū, cuius regnū & impiū p̄ma
net in secula seculorum. A m e n.

¶ Ecce cādide lector, habes hic septem libros
Cōmentariorū in Cantica Canticorū, de incarna
tione uidelicet filij dei, ab omnibus iamdiu desy
deratos, Authore Ruperto, Abbate Tuitienti,
M. D. XXVII.

1. Tim. 3.

Scti a no
bis iuocā
di sunt oēs
maxime
mater dei
Psal. 120.

Luca. 2
Gene. 19